

GIÁ BÁN	
ĐỒNG PHÁP	NGOẠI QUỐC
Một năm 2,00	3,00
Sáu tháng 1,50	2,00
Ba tháng 1,00	1,50

Kem báo phải trả tiền trước.
Thư và mandat gửi cho M. TÂN BÌNH-Phiên - Ai đang quảng cáo việc riêng của thương nghị trước.

TIENG DÂN

LA VOIX DU PEUPLE 民
Hồi tuần xuất bản hai kỳ thứ tư và thứ bảy.

Tên là khách
cái thực.
名者客之實
(Trang-Từ)
DEPOT LEGAL
INDOCHINE
No 13/103

NHỮNG ĐỀU TÂM THƯỜNG TRONG KHI VIẾT THƯ VÀ LÀM VĂN KHÔNG NÊN KHINH SUẤT (GỌI TÊN VÀ ĐẶT ĐỀ) (Tiếp theo)

Như bài trước đã nói, trong lối viết thư ta thường thấy lầm lẫn, nay đến lối làm văn cũng nhiều khi phạm cái thông bệnh «đốt» ấy.

Vấn có nhiều thể: như luận biện, truyện ký, thi, tự... Bất kỳ thể gì, cũng phải luyện chữ, luyện câu và luyện cuộc, có tiền-đề, có đoán án, gián giả phân minh, lối lễ lưu hoạt, mới thành một bài. Nói đến nghề làm văn thì rất là phiền phức, không thể nói trong một bài ngắn ngủi này được. Nay chỉ nói về văn thượng như viết thư, viết báo, viết sách là thư văn mà dám văn si ta thường viết ngày nay, và chỉ nói trong phạm vi xưng tên và đặt đề thôi.

Phạm một bài gì mà nêu cái đề ra (đây là nói mình làm bài mà tự đặt lấy đề không phải để người ta ra sẵn mà bắt mình làm theo như lối văn cũ), cái đề ấy làm nhân mục cho toàn bài, như thân thể người mà có con mắt; người ta thường gọi là «đề mục» 題目; «đề» có nghĩa là cái trán, «mục» là con mắt; làm văn có đầu đề không khác gì nhà hàng mà có tấm bảng chiếu bài, đầu là vấn tất thế nào cũng cần phải rõ ràng dạn quắt cho người ta trông thấy mà biết được đại tón hàng mình là gì. Nếu như lú mù róm rác thì cũng như người không có con mắt, hoặc có con mắt mà bị bệnh, làm mất giá-trị cả toàn thể người.

Gần đây sách báo ở xứ ta xuất hiện một ngày một nhiều, nhưng tay thầy thợ thì ít (thầy thợ với người mình), mà những bọn nửa mùa thì đông, tiếng mẹ đẻ đã không tôn công học bao nhiêu mà nhà in hàng sách thì nơi nào cũng có. Bởi thế mà những mới đốt trong làng văn, lại lần lượt bày ra, xin kể vài chuyện về lối đặt đề và xưng tên dưới này:

1. — Trong bài chưa nói hay dở, chỉ xem cái đầu đề mà đã thấy thông hay dở rõ ràng. Nhiều người vì có khinh suất, hoặc quen theo lối sáo, thấy người ta viết mà bắt chước như đầu đề mà hay dùng chữ «Bản về». Ví dụ:

«Bản về tình hình kinh tế ở xứ ta ngày nay».

«Bản về học thuyết ông Tôn-Văn» v.v.

Nói cho đúng thì hai chữ «Bản về» là thừa ra, không ăn thua gì trong bài, mà lại

làm róm cả cái đề, như một cái mũ đeo trước con mắt; người hành nghề không ai dùng hai chữ đó, mà chỉ nói: «Tình hình kinh tế...», «Học-thuyết Tôn-Văn» v.v., mà cũng đủ nghĩa. Thế mà thấy thường có kẻ đeo cái cục mũ ấy cho được mới chịu. Tuy vậy hai cái đề trên, vẫn thừa hai chữ «Bản về» mà còn có nghĩa, đến như: «Bản về sông Hương-giang», «Bản về chợ Đông-ba» v.v... thì thật là vô vi vô lý mà trong một quyển sách nọ, đầy những đề như thế mà hiện ngày nay làm sách giả, làm khuôn mẫu cho kẻ khác, mới là gớm ghê!

2. — Theo lối thư từ gửi cho nhau mà không nói rõ tên, là thói quen của người mình. Tuy vậy bức thư nói chuyện hoặc bản luận với một người nào, mà gọi riêng thẳng tới tay người ấy, thì trước đầu đề viết: «Phan Tiên-sinh», «Phạm Hiên-hữu» gì gì mục ý; nhưng nếu bài thư ấy mà gọi thẳng lên báo chương hoặc tạp-chí thì đầu đề phải nói rõ tên, có kỳ huy nữa thì ít ra phải nói cái hiệu riêng của người ấy như «Phan C. D.», «Phạm H. G.»; vì người mình định gọi và chuyện nói trong thư ấy là có chỉ định cả người cả việc, không phải nói bóng lờng giữa trời. Phau với Phạm tuy là họ của người mình gửi thư, song có nhiều người khác cũng mang cái họ Phan và Phạm ấy; còn «tiên-sinh», «qui-hữu» thì chỉ ai cũng được, anh Xoài anh Mít nào muốn nhận thì nhận, của chung không ai giành lấy một mình. Không những thế mà thôi, chính người mà mình xưng là «Phan tiên-sinh», «Phạm qui-hữu» trên đầu đề bài ấy, xem thấy cái đề chỉ trống, hoặc giả quên lửng, không biết cái tên ấy có phải là gọi mình hay là gọi ai, mà bao nhiêu vị «tiên sinh» «qui-hữu» khác mang lấy cái họ Phan và Phạm ấy lại tưởng lầm là người đang bực thư trên báo hoặc giả gọi mình. Ấy đó chỉ vì đầu đề huy cái tên mà gây ra sự tưởng lầm ngờ bậy như thế. Thế mà trên báo chương tạp chí, chúng ta thường thấy đầu đề «Phan tiên-sinh» «Phạm qui-hữu» luôn luôn, cũng đáng buồn nhỉ!

Bình tình mà nói, lối khinh suất ấy, hoặc là kẻ mới học viết văn, hoặc là kẻ không đến nỗi đốt lắm, song vì cái thói

VẬN-VĂN

Xem vườn bách thú Hà-nội

Mặc-Cường
Đã thành ngẫu hứng
Đã thành phong cảnh ngắm xa xa.
Tổ đình khen ai khéo mặt mũi.
Biên bạc dập dền soi bóng nguyệt,
Non xanh thấp thoáng lộn mùa hoa.
Dọc ngang xe ngựa người chen chác,
Mời củ lâu đài cảnh thiết tha.
Đất khách lại nồng lung chén rượu,
Nước non đâu cũng nước non nhà.
Nguyễn-trọng-Đức

Đêm trăng chơi bãi biển Nha-trang
Cát thủ đêm thanh bãi biển ngời,
Còn chi hơn nữa hỏi ai đời!
Một vầng trăng tỏ soi làng nước,
Mây chiếu đèn cầu nhấp dọng khơi.
Tan hiệp mây kia nhìn hân mối,
Nhịp nhàng sóng nọ lắng êm tai.
Còn non, còn nước, còn trăng tỏ,
Cả lối thời ta lại đến chơi.
V. G. D.

ky huy thông hành trong xã-hội, cho viết như vậy là phạm sự mà không nghĩ đến đều tề hại. Nhưng lối đặt đề như thế, người gọi bài ấy khinh suất đã đành, mà nhà báo nhận đăng mà không chữa lại, cũng có một phần lỗi. Kỳ-giá vì cái thông bệnh chung mà nói chớ không có ý riêng gì.

Ông Không-tử có nói: Đã đặt tên ra thì phải nói cho được (名之者不可不也). Việc trong đời, cái gì cũng thế, gọi tên và đặt đề, không phải riêng trong nghề viết thư và làm văn mà thôi đâu. Hiện trong xã-hội ta, những thư gọi không nhằm tên mà nêu đề lù mù không biết bao nhiêu: Gọi là hàn-lâm mà có người không biết chữ, gọi là thị-giảng, thị-độc mà có kẻ xem vào quyển sách như rừng rậm, thậm chí tên là dân-biểu mà kỳ thực là quan, nếu cái đề là việc nghĩa mà số tiền về việc nghĩa ấy tiêu về việc riêng đến hai phần ba... Cái tên sai với cái thực, cái đầu đề một nửa mà trong lòng bài đi một nửa, câu chuyện như vậy tràn khắp trong xã-hội mà làm hại cho nhân quần không phải là ít.

Kỳgiác cũng là một người trong làng văn, nay thấy cái thông bệnh trong làng văn, không lẽ làm ngơ đi được, nên có mấy lời báo cáo với công chúng; may ra từ chỗ đề mà suy đến chỗ khó, từ việc nhỏ mà nghĩ đến việc lớn, theo cái thuyết chánh danh mà chữa đời lần lần thì cái thông bệnh ấy có đảm được chút nào chăng.

Miền-Viên

TÀU BAY GẤP RỘNG VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KY

Rộng cũng một loài động vật theo trong lịch sử đời xưa thường hay xuất hiện. Nhưng đời sau thì đã thành một vật ít có. Nghe nói về miền Mông-cô, Tây-Tạng và Tôn-Cương, thỉnh thoảng một đôi khi có trông thấy. Năm mới rồi có nhà hàng không tên là Sa-lạp-Phu định đi khắp thế giới, vừa tới Mông-cô gặp một bầy rộng vây quanh thành phải ngộ hiểm. Sau có người thổ nhân ở xứ Mông-cô được mời quyền «Kỳ-sự-bộ» (記事部) ở đưa đám ruộng, trong ấy thuật chuyện như sau:

Sa-lạp-Phu là một nhà tinh thuật hàng không, quyết chỉ du-lịch khắp cả địa cầu, mong có đầu bỏ lại trong sự học thuật. Ông ta bắt sự đóng một bộ máy bay tên là Ty-Lô-Ty, rất hiền vững chắc, để dùng riêng về cuộc du hành kỳ. Ngày tháng 4 năm ấy cùng một người giúp việc là Đức Hân bắt đầu khởi hành, những chỉ liệu đem theo như đèn điện, đồ ăn-dùng rất là sung túc. Bay đi vài ngày, xem la-bà-cầm-thì đã đến miền đất Mông-cô. Trông xuống dưới thì khói vàng mù mịt, cát trắng một vùng, còn chưa đến địa phận Trung hoa. Bỗng chốc mưa to gió lớn, ào ào bốc lên, mây kéo đen trời, bao bọc cả bốn mặt, ông Lap Phu biết là mình ở nơi nguy hiểm, định sẽ tan xương mà tránh cái hiểm vậy. Khốn vì dĩa vàng sa mạc, nếu như hạ xuống thì trên nóng cát vàng dăng trời chao-đạt này, người và máy sao cũng chìm sập, không có lối gì có đường sống được. Trong lúc đang ra sức dăng kéo giơ giữ, bỗng thấy chung quanh mây mù, có giống vật gì cả bầy hình như loài rắn, có râu có vẩy, xộc xộc xúm lại, lấy đầu mà xúc vào máy bay, ông ta sợ hãi bu cánh máy, lấy súng bắn ra, nó không tổn hại chút nào, song cũng lui tránh ra một chút (Rồng cũng sợ súng!), nhưng hai người trong máy cũng khốn lắm. Bỗng chốc gió bão càng to. Tàu bay lật nhào như thuyền ở dữa sóng, không cầm vững được, có một cơn rồng lớn, đương cái râu như giây đợng, móc vào máy mà neo cứng lại, đầu ra sức cạy bít mà máy không xoay chuyển theo ý mình và cũng không tháo rời ra được, phải đành đi theo con rồng ấy. Ông ta biết không chước gì van cầu được, bèn lấy bộ «Kỳ-sự» ra chép cả tình hình ngộ hiếp vào trong mà thả quyển sổ ấy xuống đất, mong có người lật được quyển ấy thì biết được đầu đuôi câu chuyện, ngộ hiểm của mình, và để một cái gương cho bọn hàng không ngày sau.....

Bài thuật trên này tức là chép trong quyển sổ kỳ sự của ông Lap-Phu mà người thổ nhân Mông-cô lật được đưa ruộng, còn ông ta thì ôm cái lòng trắng da chưa lột sạch nguyên mà đã theo con rồng kia cỡi gió đợng mây, chơi đùa trên trần không, không ai nghe tin tức gì cả.

Trong đời thiết làm chuyện mới!

H. A.

Xem bài: vụ án mạng đường Barbier và vụ Hội-Kin ở Nam-kỳ sau trang ba

QUẢNG-NAM

THỪA-THIỆN

QUẢ AN DƯA BẮT CÓ PHƠI NẮNG
Một cái án đạo kiếp là mả ở huyện Tiên phước (Tiếp theo)

Nội-dung cái án ấy rất là phức tạp và lý kỳ:

1) Đạo hay là kiếp?
Cứ như lời cung xưng sự chủ và lần hàng cùng sự khám tra của Tông-ý thì thật là lạ mớ: Một đảng 7, 8 người có được có gây xông vào nhà, trói người lại lấy đồ, rồi là mặt cướp. Thế mà người nào không ai bị chút thương tích nào, nhà cửa phèo vách không sai sứt chỗ nào thì ra mặt đạo. Ấy là một đóa khả ng 1.

2) Tang vật bao nhiêu?
Tang vật thì tiền, bạc, chè, heo, gà... đầu tiên làng muốn làm đạo nên bàn hòa với sự chủ mà giảm bớt thực số. Bữa sau chánh tông khám làm đồ đạo đồ kiếp thì lại thêm vào; biến bản khám biến không đáng chút nào; phải tra sự chủ lại mới dùng sự thực.

3) Vì sao hương-chức báo trẻ?
Thường trong thôn quê, có xảy ra sự trộm cướp gì, hương chức hay là nện cho qua chuyện; mà sự chủ đã bị lý, có kêu ca thường không được hiệu quả gì mà cái khổ bắt bớ khai báo lại lần lại thêm. Vụ này phát ra, đầu tiên hương kiểm tới lý cung tiền và khai số tang vật, đem trình lý-trưởng. Lý-trưởng Quảng đã không tới dự, lại kêu sự chủ mà bán, báo khai báo lại, ý muốn làm đạo sơ sơ cho xong chuyện. Sự chủ bằng lòng, ngày 9 và 10, hai ngày ấy chỉ bán sửa bán khâu cung kỳ, (lên Văn phủ Nghệ thuật, Nguyễn Địch viết thành chương trình đến ngày 11 mới báo với Chánh-tông (Huyện ở một bên nhà Chánh-tông mà hương chức không báo Huyện là vì đề thông đồng nhau).

4) Nhân nhíp gì mà Chánh-tông tho muen chỉ sự?
Sự khai báo của hương chức chậm trễ cũng một nhíp 10 cho bọn điều-hoạt kia từng trung chước sự mà trả mới là thế. Trong làng ấy có một tên họ (người ta đoán là tên Liêm) thông tin với Chánh-tông. Lại gì bợn ghẻn-tuộc, đang nhíp chực mả mà được cái nhíp, liền nghĩ ra kế hay, lập tức sai tên tùy phụ là Khoi lên nhà Nguyễn-Hiện tên Liêm đi với Nguyễn-Hiến truyền miệng cho trưởng-phái là Phan-Xé bắt con sự chủ là Lý-Một, cháu sự chủ là Võ-Đề cùng lần hàng là Lý-Xuá đi đem xuống nhà Chánh-tông dâng bản việc khai tiêu. Đến ngày Chánh-tông tới khám mới sinh ra những lời cung nhân mặt mớ mà giả họa sự, nghiệm từ sự chủ cùng với làng thì Thị-Tiền và con mợ là Một, cháu mụ là Đề khai chung một lời thì nói: Không biết tên mặt đưa nào (tờ này chánh-tông thu tiêu) mà tờ cung với Chánh-tông thì tên Đề lại khai riêng một mình mà nói có thực diện. Trước san trải ngược như thế, rồi là mưu gian bày biện?

5) Vì có gì mà mớ từ cung chầu vào mả khai cho Võ-Trà?
Trong đám 3 tên bị khai thêu diện: Trà, Hàng và Quyền tên Đề khai nhia mặt Võ-Trà và Quyền mà không nói đến Hàng, Thị Đả khai: Lần đem lấy giấy mớ đạo Võ-Trà và tên Hàng mà không nói đến Quyền.

QUANG-TRỊ

Nên xem

PHÉP NUÔI LỢN của ông Thọ Nguyễn-trọng-Trở soạn.
GIÁ-ĐÌNH-GIAO-DỤC của ông Sĩ-binh-Từ soạn.
CÔNG NGHIỆP ÔNG PASTEUR của Yáí Trần-dư-Nam soạn.
Lần quán có bán những sách đó.
T. D.

Máy hát của NƯỚC ĐỨC làm ra rất tinh xảo... IT CÓ LẮM! QUÍ LẮM!

TRƯỚC KHI MUA MÁY, CÁC NGÀI NÊN SO SÁNH CHO KỸ... PARLOPHONE BEKA

Máy portatif trên nắp đĩa được, giá 48\$00... MẪM BÒ QUA

Ở PHÁP MỚI VỀ CÁC THƯ CARTES POSTALES... HINH Ở TRƯỜNG

Mme RICHARD Rue de la Citadelle à HUẾ (Annam)

Lậu và Giang-mai khỏi rồi... NÊN DÙNG THUỐC GÌ?

Sau khi các ngài có bệnh đã dùng nước tá HOA-LIỀU GIẢI ĐỘC... NGUYỄN-TỬ ĐI SINH-HUY

Rue de la Gare - Vinh

là một hiệu chuyên bán buôn bán lẻ... NGUYỄN-TỬ ĐI SINH-HUY

MỘNG - LƯƠNG - ĐƯƠNG TÊ - CHUNG - TẤT - THẮNG - HOÀN. Một ngàn bức thư minh - tạ. HỒI ĐỒNG-BẢO !!

THUỐC CÁI NHA-PHIÊN CÁI-LƯƠNG. Khi xưa người Tàu, do-hộ nước ta, họ có đem qua...

Thuốc viên - nghiên như 3\$00, nặng 4\$00, rất nặng 6\$00... NGUYỄN SÁ TỬA THÔNG-PHÂN THƯƠNG

TRẦN-TÌNH Fournisseur. Qual Courbet Tourane

Bán buôn các thứ khóa, đồng, vàng... QUÊ HOA - ĐỒ GIẤY ĐÓNG

NHIỀU NGƯỜI BỊ: PHÒNG-TÍCH. Bệnh Phòng-Tích dân chúng, dân hà sức kém thường hay bị...

HÀNG THUỐC NORMALE L. SARREAU LA HÃNG THUỐC ĐẲNG. TIN-CẬY HƠN HẾT

Đòi cũ thay mới? KÍNH CAO QUỐC-DÂN. Từ nay trở đi, ngài nào mua hàng từ 10\$00 trở lên...

NÊN DÙNG MÔN THUỐC THÂN-TIÊN. Chuyên môn nghiên cứu Đông-Tây. Lựa theo khí bẩm của người xứ ta.

BẠC-NINH Bệnh quý đã có thuốc tiên!! Hết ở các LẬU, HAY TÌM-LÀ, HAY LẬU NHẬP CỐT...

THUỐC CÁI NHA-PHIÊN CÁI-LƯƠNG (continued). Khi xưa người Tàu, do-hộ nước ta, họ có đem qua...

MAGASIN DE SOIERIES TÂN-LỢI 188-140, B' Tổng-đốc-Phường (CHOLON)

Bán buôn bán lẻ và bán lẻ đủ các thứ hàng Tàu... TISSAGE MÉCANIQUE DE SOIERIES

HÀNG TƠ LỤA. Hàng toàn tơ, giá rẻ, hàng bền... DẦU NAM-THIÊN

DẦU NAM-THIÊN. Dầu này của nhà thuốc Nam-thiên-Dương, số 46 phố Hàng-Thang Nam-Dịnh...

MUÔN: VỆ - SANH CẢN - KIẾP? thì dùng BẮC-THÁNH-DƯỢC chánh-hiệu: Tạo-nhơn-Đường Hocmôn là hay